

PATVIRTINTA
Šilalės rajono savivaldybės tarybos
2024 m. gruodžio 30 d. sprendimu
Nr. T1-313

**ŠILALĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2023
METŲ ATASKAITA**

TURINYS

ĮVADAS	3
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	4
SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE	9
1. BENDROJI DALIS	10
1.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas „Šviesoforas“	11
2. SPECIALIOJI DALIS	19
2.1. Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl savižudybių	19
2.2. Šilalės rajono gyventojų skaičiaus pokytis	21
2.3. Šilalės rajono paauglių moterų (15-17 m.), gimdymų skaičius	22
2.4. Vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	24
IŠVADOS	26
REKOMENDACIJOS	27

ĮVADAS

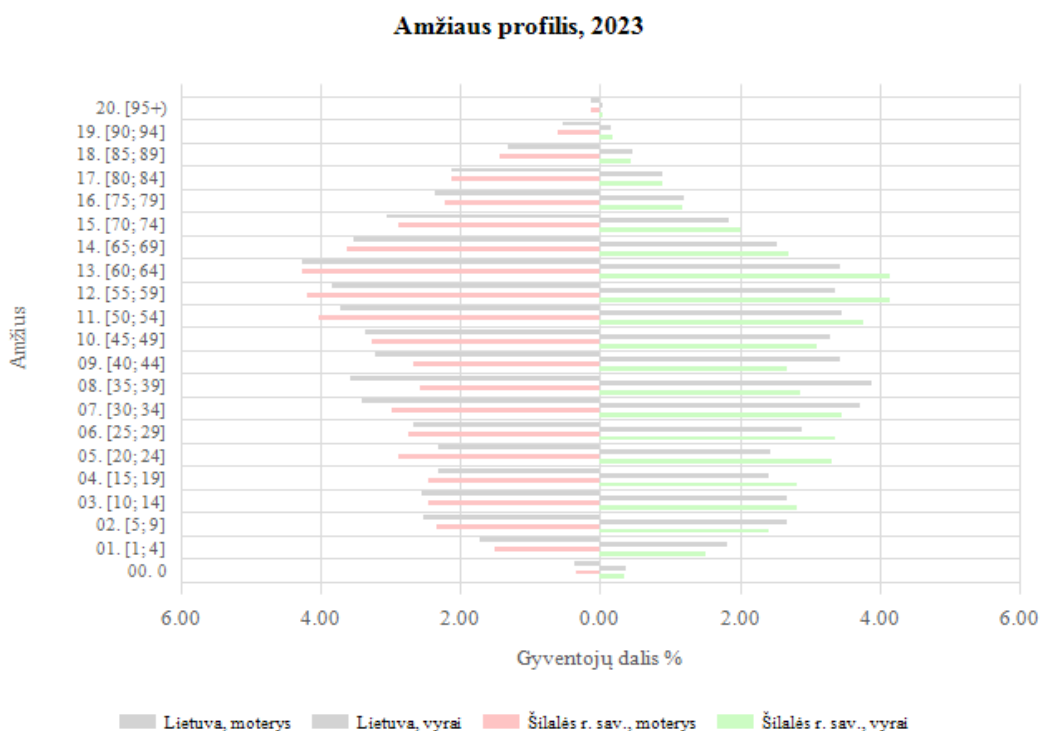
Šilalės rajono savivaldybėje visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma vadovaujantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Visuomenės sveikatos stebėseną tikslingai atliekama tam, kad interpretavus visuomenės sveikatos rodiklius, parodančius rajono visuomenės sveikatos būklę, būtų planuojami veiksmai, padedantys išvengti pagrindinių visuomenės sveikatos problemų, planuojamos priemonės, gerinančios rajono gyventojų sveikatą.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Valstybės duomenų agentūros administruojamu Oficialiosios statistikos portalu (int. nuoroda: <https://osp.stat.gov.lt/>);
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema (int. nuoroda: <https://sveikstat.hi.lt/>).

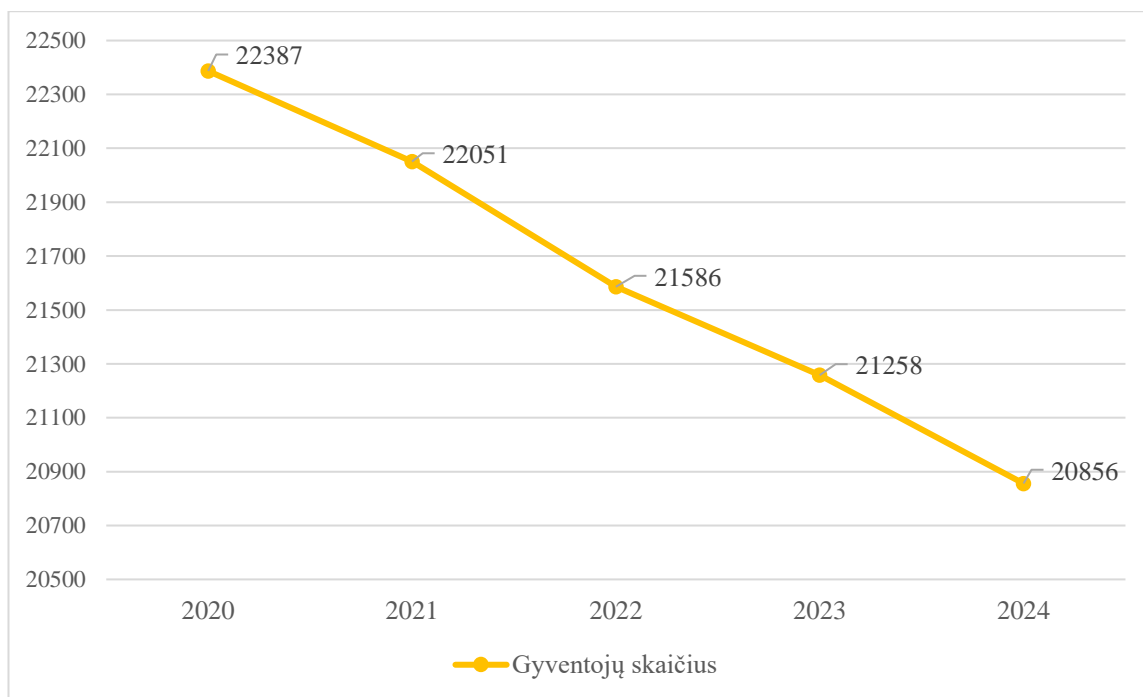
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

1 pav. Šilalės r. sav. 2023 m. demografinis medis

Lietuvos oficialiosios statistikos portalo duomenimis, Šilalės rajono savivaldybėje paskutinius penkerius metus stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas (žr. į 2 pav.)

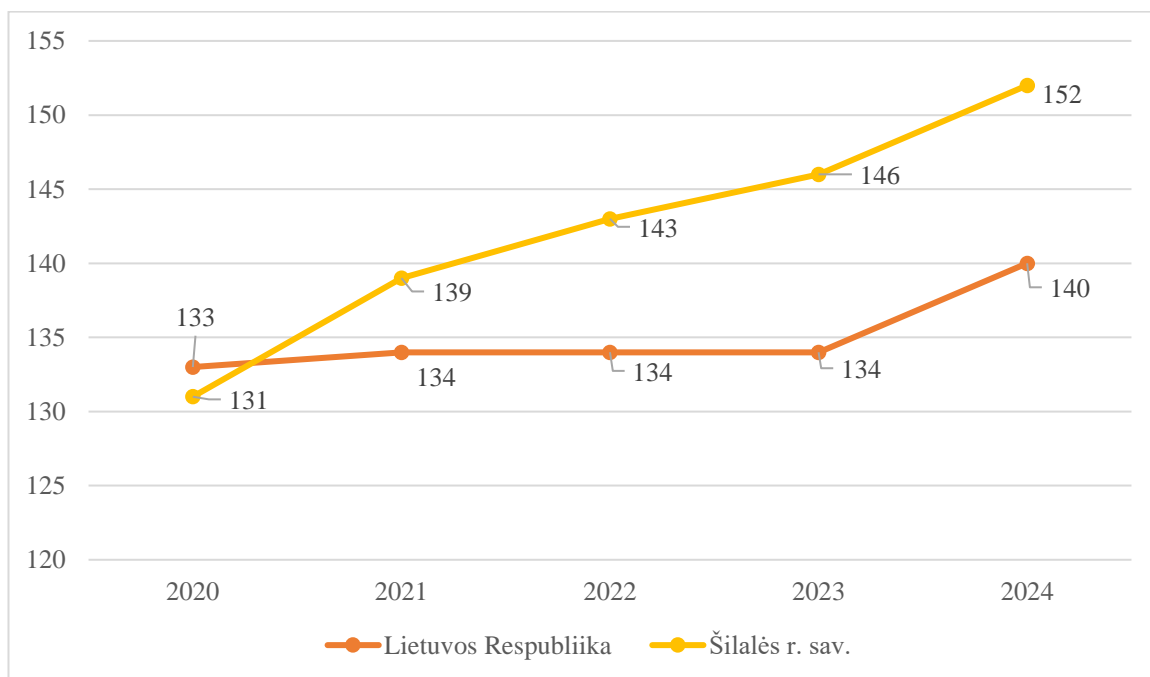

Šaltinis: oficialiosios statistikos portalas

2 pav. Gyventojų skaičius Šilalės rajono savivaldybėje per paskutinius 5-erius metus (abs. sk.)

Paskutiniais 2024 m. duomenimis, nuolatinis gyventojų skaičius metų pradžioje Šilalės rajono savivaldybėje – 20 856 asmenys (48,22 proc. vyrų ir 51,78 proc. moterų), tuo tarpu 2023 m. – 21 258 asmenys (48,24 proc. vyrų ir 51,76 proc. moterų). 2023 m. Šilalės rajono savivaldybėje vaikai (0-17 m.) sudarė 16,63 proc., 18-44 m. asmenys – 31,61 proc., 45-64 m. asmenys – 30,10 proc., 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys sudarė 21,66 proc. savivaldybės gyventojų. 2023 m. mirtingumo rodiklis Šilalės rajone – 15,7 / 1000-iui gyv., tuo tarpu gimstamumo rodiklis – 6,6 / 1000-iui gyv., tai rodo išliekanti neigiamą natūralų gyventojų prieaugį (-15,7 / 1000-iui gyv.) bei problemą, aktualią ne tik Šilalės rajone, bet ir bendrai Lietuvoje (-12,9 / 1000-iui gyv.).

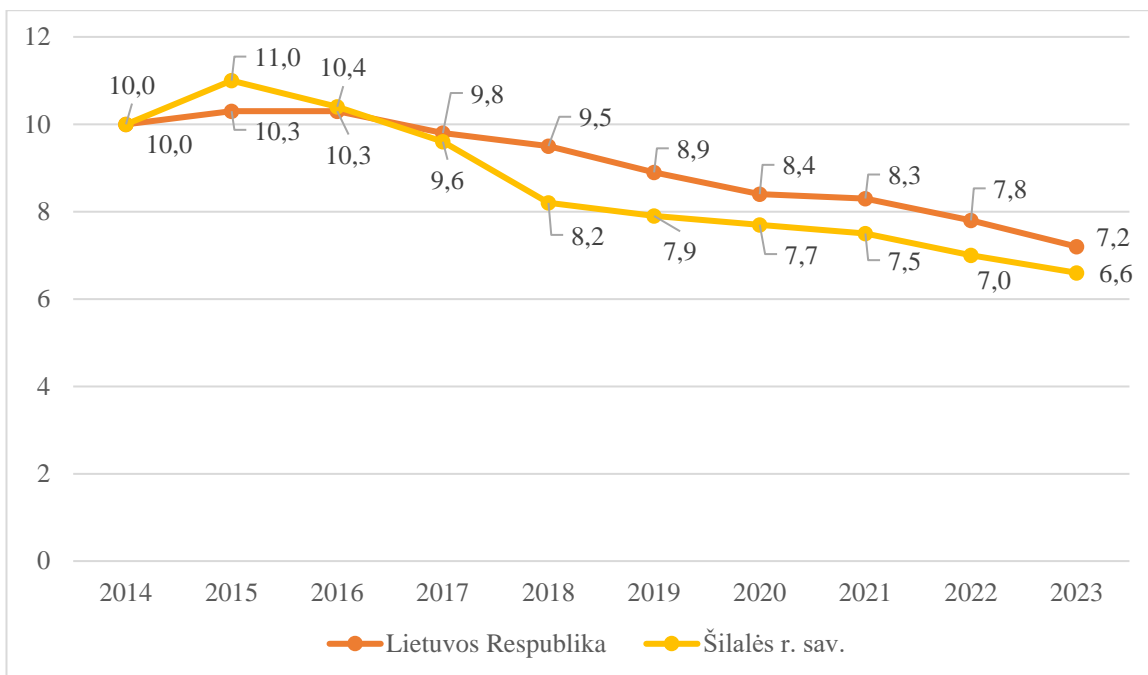
Demografinės senatvės koeficientas atspindi, kiek pagyvenusių žmonių (65 m. ir vyresni) tenka šimtui iki 15 metų vaikų – vaizduoja gyventojų demografinį senėjimą. Paskutiniais duomenimis, 2023 m. demografinis senėjimo koeficientas Šilalės rajone pasiekė 152, Lietuvoje – 140 (žr. į 3 pav.). Išankstiniais duomenimis, demografinės senatvės koeficiento 2024 m. Šilalės rajone rodiklis – 152, Lietuvoje – 140, tuo tarpu 2023-iems m. prognozuoti skaičiai Šilalės rajone buvo 146, Lietuvoje – 134, tai rodo, kad tiek Šilalės rajono, tiek bendrai Lietuvos visuomenė senėja sparčiau nei prognozuojama.

Šaltinis: oficialiosios statistikos portalas

3 pav. Demografinės senatvės koeficientas 2020-2024 m. Lietuvoje ir Šilalės r. sav.

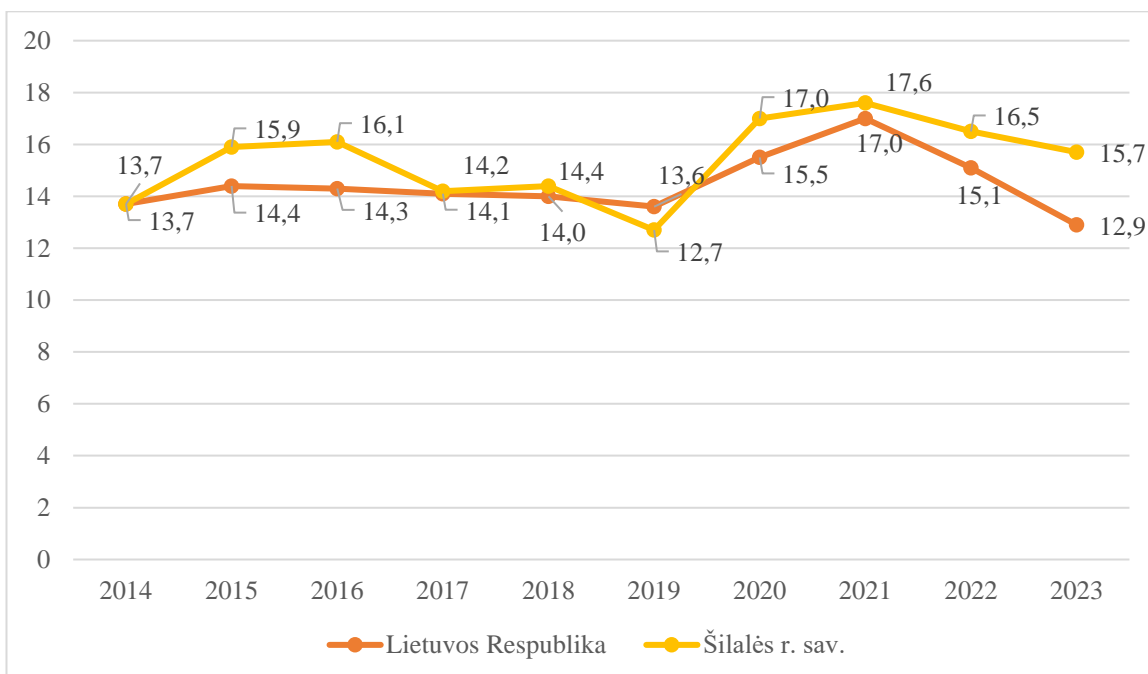
2023 m. Šilalės r. sav. gimė 140 asmenų (39,3 proc. vyrų ir 60,7 proc. moterų). Gimstamumo tendencija pateikta 4 pav.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

4 pav. Gimstamumas 1000-iui gyv. 2014-2023 m. Lietuvoje ir Šilalės r. sav.

2023 m. mirtingumas Šilalės rajone, lyginant su praėjusiais metais, sumažėjo ir priartėjo prie 2022 m. šalies mirtingumo rodiklio (žr. į. 5 pav.). Vertinant absoliučiais skaičiais, rajone per praėjusius 2023 m. mirė 330 asmenų.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

5 pav. Mirtingumas 1000-iui gyv. 2014-2023 m. Lietuvoje ir Šilalės r. sav.

Mirties priežastys, pasak Pasaulio sveikatos organizacijos, įprastai yra grupuojamos į 3 kategorijas: mirtis nuo užkrečiamosios ligos, nuo neužkrečiamosios ligos ir nuo sužeidimų / traumų.

Globaliai, didžioji dalis mirusiųjų miršta dėl širdies ir kraujagyslių ligų (miokardo infarktas, insultas) – neužkrečiamųjų ligų, 2021 m. tarp daugiausiai mirčių nusinešusių ligų – užkrečiamoji infekcinė COVID-19 liga, taip pat eilę metų išliekanti globali problema – sergamumas tuberkulioze, kuri 2021 m. pateko tarp 10 ligų, dėl kurių daugiau mirusiųjų. Pagrindinės 2023 m. Šilalės r. sav. ir Lietuvos gyventojų mirties priežastys pateiktos 1-oje lentelėje.

1 lentelė. Šilalės r. sav. ir Lietuvos gyventojų mirties priežastys 2022-2023 m.

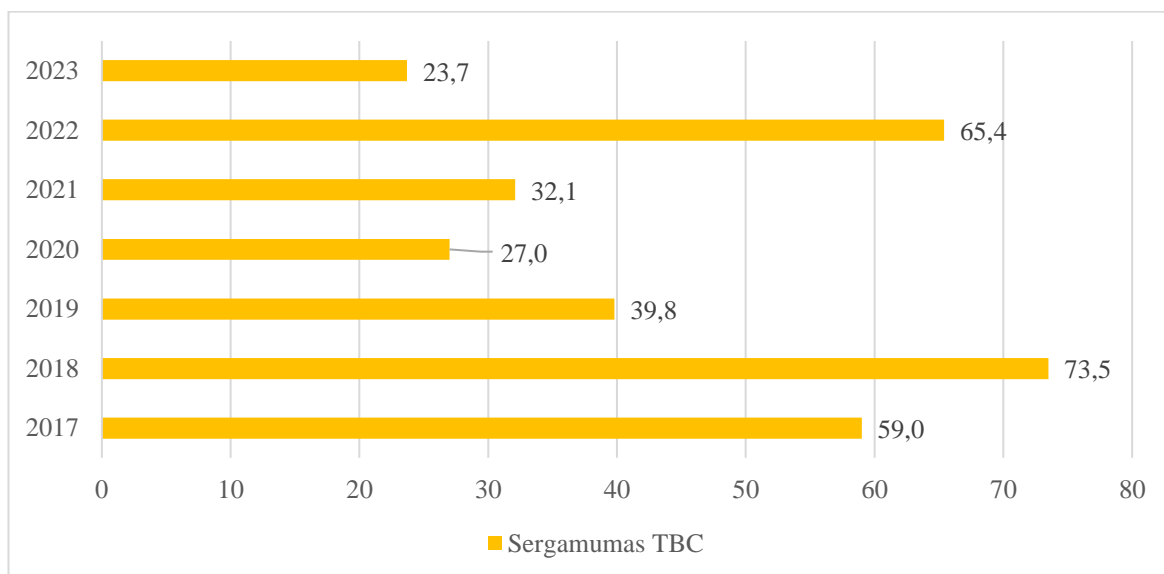
	ŠILALĖS R. SAV.	LIETUVA
Kraujotakos sistemos ligos (I00-I99)	2023	
	892,8 / 100 tūkst. gyv.	670,8 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	905,6 / 100 tūkst. gyv.	794,7 / 100 tūkst. gyv.
Mirtys nuo piktybinių navikų (C00-C96)	2023	
	332,4 / 100 tūkst. gyv.	271,1 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	233,4 / 100 tūkst. gyv.	278,9 / 100 tūkst. gyv.
Išorinės mirtingumo priežastys (V00-Y89)	2023	
	85,5 / 100 tūkst. gyv.	78,7 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	102,7 / 100 tūkst. gyv.	82,5 / 100 tūkst. gyv.
Mirtingumas nuo COVID-19 (U07.1-U07.02)	2023	
	19,0 / 100 tūkst. gyv.	20,5 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	107,3 / 100 tūkst. gyv.	92,3 / 100 tūkst. gyv.
Virškinimo sistemos ligos (K00-K93)	2023	
	76,0 / 100 tūkst. gyv.	66,4 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	98,0 / 100 tūkst. gyv.	77,9 / 100 tūkst. gyv.
Kvėpavimo sistemos ligos (J00-J99)	2023	
	47,5 / 100 tūkst. gyv.	37,8 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	46,6 / 100 tūkst. gyv.	41,0 / 100 tūkst. gyv.
Infekcinės ligos (A00-B99)	2023	

	19,0 / 100 tūkst. gyv.	28,7 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	23,3 / 100 tūkst. gyv.	25,4 / 100 tūkst. gyv.
Endokrininės sistemos ligos (E00-E99)	2023	
	14,2 / 100 tūkst. gyv.	73,0 / 100 tūkst. gyv.
	2022	
	42,0 / 100 tūkst. gyv.	73,7 / 100 tūkst. gyv.

2023 m. Šilalės rajono gyventojų dažniausia mirties priežastis – kraujotakos sistemos ligos (892,8 / 100 tūkst. gyv.), rodiklis viršija bendrą Lietuvos rodiklį (670,8 / 100 tūkst. gyv.), tačiau tiek Šilalės rajone, tiek bendrai šalyje matoma, kad dažniausia gyventojų mirties priežastis išlieka vienoda.

Ligotumas – bendras visų žinomų ligos atvejų skaičiaus ir gyventojų skaičiaus santykis tam tikru laiko momentu. Ligotumo rodiklis 2023 m. Šilalės r. sav. siekė 8844,6 / 10 tūkst. gyv., ir išliko stabilus, nekintantis, lyginant su tuo 2022 m. rodikliu (8882,5 / 10 tūkst. gyv.) Didžiausias ligotumas 2023 m. Šilalės r. sav. – kraujotakos sistemos ligomis – 3521,9 / 10 tūkst. gyv., mažiausias ligotumas – perinatalinio laikotarpio ligomis (9,5 / 10 tūkst. gyv.).

Sergamumas – per metus laiko nustatytų naujų ligos atvejų (ūmių ir pirmą kartą nustatytų lėtinių ligų) bei tų metų vidutinio gyventojų skaičiaus santykis. Aktualia problema Šilalės r. sav. išlieka sergamumas tuberkulioze, 2023 m. rodiklis – 23,7 / 100 tūkst. gyv., Sergamumo tuberkulioze tendencija pateikta 6 pav.

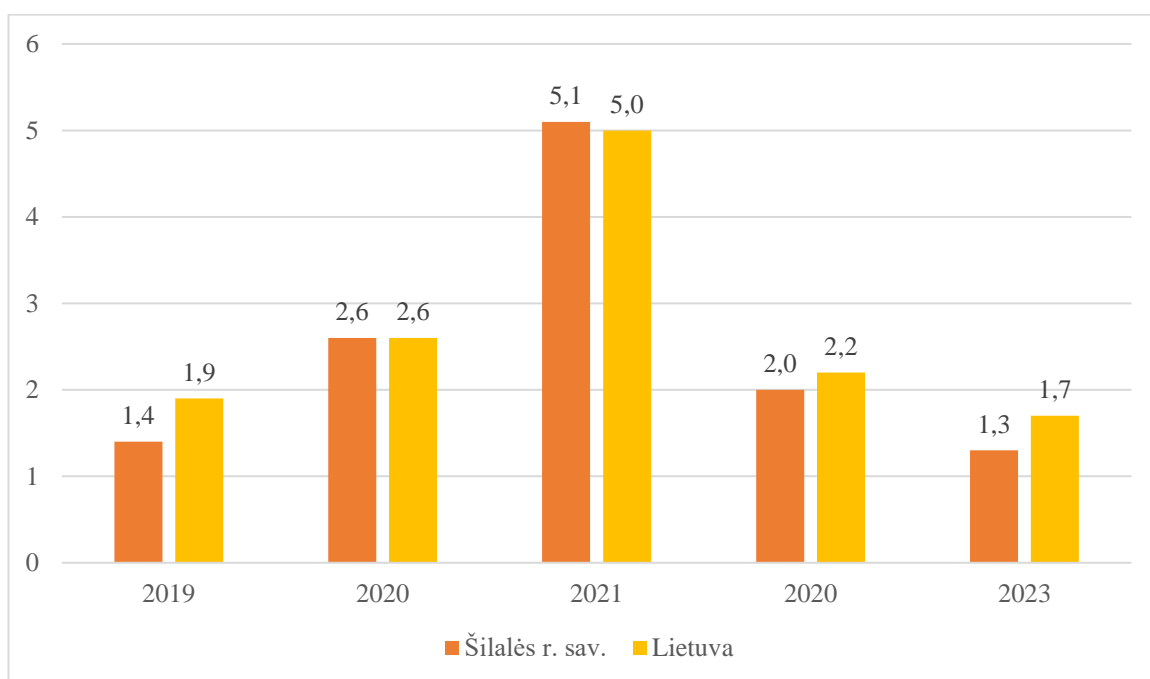
Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

6 pav. Sergamumas tuberkulioze Šilalės r. sav. 2017-2023 m. 100 tūkst. gyv.

SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE

2023 m. Šilalės rajono savivaldybėje ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos % buvo 1,3 %, šalyje tuo tarpu fiksuotas 1,7 %. Lyginant su praėjusiais metais, tiek Šilalės rajone (2,0 %), tiek šalyje (2,2 %) ilgalaikio nedarbo lygio, darbo jėgos % sumažėjo (žr. į 7 pav.). Ilgalaikio nedarbo lygis išreiškiamas ilgalaikių bedarbių ir darbo jėgos santykiu, tai bedarbystė, trunkanti ilgiau nei vienerius metus ir parodanti dalį nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikio nedarbo lygis, bedarbystė turi įtakos asmens psichologinei ir fizinei sveikatai, todėl mažėjant šiems rodikliams, atitinkamai tikimasi ir geresnės gyventojų bendros savijautos.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

7 pav. Ilgalaikio nedarbo, darbo jėgos % Šilalės r. sav. ir Lietuvoje 2019-2023 m.

Mažėjant ilgalaikiam nedarbo procentui (žr. į 7 pav.), registruotam nedarbo lygiui (2023 m. – 7,4 %, 2022 m. – 7,5 %), socialines pašalpas gaunančių asmenų dalies (2023 m. – 32,2 / 1000-iui gyv., 2022 m. – 28,6 / 1000-iui gyv.) tendencija išlieka nepastovi, kasmet kintanti nenuosekliai.

1. BENDROJI DALIS

PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas atliekamas siekiant palyginti 2023 m. Šilalės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „Šviesoforo“ principu, visos Lietuvos savivaldybės suskirstytos į 3 grupes:

žalia spalva – 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją;

raudona spalva – 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi prasčiausią situaciją;

geltona spalva – likusių 36 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi Lietuvos vidurkio situaciją.

Analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 2-oje lentelėje.

Ataskaitoje naudojamų rodiklių kitimo tendencijų ženklų reikšmės:

→ – nekinta;

↑ – didėja;

↓ – mažėja.

2023 METŲ ŠILALĖS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

2 lentelė. 2023 m. Šilalės r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Šilalės r. savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	3 metų vidurkis	Santykis: savivaldybė / Lietuva	Rodiklis	Blogiausias rodiklis	Geriausias rodiklis
Strateginis tikslas								
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	➔	75.4	75	74.0	0.97	77.5	71.1	80.5
Išvengiamas mirtingumas, proc.	➔	77.9	106	74.1	1.02	76.7	86.9	69.4
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį								
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą								
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	⬆️	38.0	8	31.1	1.94	19.6	74.0	0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬆️	34.4	8	28.6	1.83	18.8	71.2	0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.	⬇️	28.5	6	18.7	0.64	44.6	89.8	9.9
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 moksl.	⬇️	78.1	152	84.9	1.41	55.2	192.6	30.1
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬇️	1.3	176	2.8	0.76	1.7	4.1	0.3
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	➔	-19.0	-401	-19.3	-1.90	10.0	-25.4	55.5
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu								
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆️	85.5	18	102.6	1.09	78.7	200.3	50.1
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆️	76.2	18	93.2	1.01	75.8	172.2	47.9

Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↑	466.7	1218	466.0	1.33	352.1	630.3	199.7
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	→	32.2	679	31.5	1.35	23.9	79.7	4.2
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	↑	23.7	5	40.4	1.10	21.6	84.4	0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv.	↓	23.7	5	48.2	0.96	24.6	98.5	0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką								
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą								
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	0.7	1	1.0	0.78	0.9	2.9	0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↑	141.4	61	122.6	1.05	134.5	200.6	77.8
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↑	85.3	115	68.9	1.30	65.7	116.7	46.6
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv.	↓	4.3	9	5.0	0.12	35.7	92.1	0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį								
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	7.8	0.00	2.8	28.7	0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	6.8	0.00	2.7	31.4	0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	23.7	5	24.9	1.62	14.6	46.0	0.0

SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	21.2	5	22.4	1.49	14.2	35.2	0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių								
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	6.2	0.00	6.2	34.6	0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	6.0	0.00	6.2	28.5	0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↑	0.0	0	3.1	0.00	1.1	13.0	0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↑	0.0	0	3.1	0.00	1.1	10.3	0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	1.9	4	3.1	0.35	5.4	9.9	0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą								
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	→	168.0	168	200.2	0.21	797.8	32935.2	20.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą								
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą								
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	0.0	0	3.1	0.00	3.5	14.3	0.0
SMR nuo mirtingumo dėl narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	0.0	0	3.3	0.00	3.5	17.2	0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	23.7	5	20.2	1.09	21.8	78.5	0.0

SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	19.2	5	18.3	0.94	20.5	70.3	0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	219.3	21057	225.6	1.10	199.6	66.3	384.2
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	191.4	21057	202.8	1.18	162.8	34.5	325.6
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	33.2	7	35.8	0.40	82.5	417.9	0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius								
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↓	33.9	57	29.8	0.90	37.8	6.6	62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius								
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais								
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	24.1	503	20.2	1.15	20.9	43.8	9.9
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.7	30	1.3	0.89	1.9	3.7	0.8
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą								
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	→	3.5	124	3.8	2.06	1.7	1.1	6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	→	4.6	10	4.0	0.64	7.2	2.5	13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.4	176945	8.2	0.92	9.1	5.5	11.0
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	3.1	0.00	4.0	28.7	0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	1.6	0.00	2.6	24.4	0.0

Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv.	↓	0.5	1	0.2	0.23	2.2	4.2	0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą								
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↓	0.0	0	4.4	0.00	2.8	40.0	0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	94.7	143	93.8	1.09	86.7	50.0	100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	92.3	132	92.6	1.03	89.9	72.0	100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	↓	9.2	158	9.5	0.79	11.6	2.5	43.2
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	17.2	331	16.2	0.72	23.8	4.8	33.5
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	6.8	2	3.2	4.86	1.4	14.6	0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę								
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↑	892.8	188	936.3	1.33	670.8	1235.6	383.1
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	836.3	188	900.6	1.27	659.1	953.5	453.1
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	332.4	70	247.3	1.23	271.1	450.4	195.0

SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	312.6	70	233.7	1.22	256.0	394.1	210.6
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↑	223.2	47	189.7	1.45	154.0	497.3	24.4
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↑	211.4	47	181.5	1.40	150.5	432.0	15.8
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	79.8	168	66.7	1.14	70.0	112.1	31.1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	→	50.1	1695	43.7	0.84	59.7	27.0	76.5
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↓	49.4	2414	43.7	0.82	60.3	32.7	73.7
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	→	62.6	4720	58.9	1.11	56.5	33.8	67.7
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje	→	44.0	2044	46.9	1.03	42.8	19.5	58.8

Iš 2-oje lentelėje „Šilalės r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“ pateiktų rodiklių reikšmių matyti, kad:

*Iš visų sveikatos rodiklių geresni yra **(žalioji zona)**:*

naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis skaičius;

mirčių nuo paskendimo skaičius, taip pat ir SMR nuo paskendimo 100 000 gyv.;

mirt. transporto įvykiuose 100 000 gyv., taip pat ir SMR transporto įvykiuose 100 000 gyv.;

pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių 100 000 gyv., taip pat ir pėsčiųjų SMR nuo transporto įvykių 100 000 gyv.;

traumų dėl transporto įvykių skaičius 10 000 gyv.;

mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. taip pat SMR nuo mirčių dėl narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;

slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;

sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv.;

kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;

2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %;

tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.

Dalis rodiklių patenka į prasčiausių savivaldybių rodiklių grupę (raudonoji zona):

savižudybių skaičius 100 000 gyv.;

mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.;

gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;

mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.;

SMR nuo nukritimo 100 000 gyv.;

vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);

paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų;

SMR nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv.;

SMR nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.;

SMR nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.;

Sergamumas II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyv.

Didžioji dalis Šilalės r. rodiklių reikšmių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančių rodiklių grupę (geltonoji zona):

vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;

išvengiamas mirtingumas, proc.;

SMR nuo tyčinio savęs žalojimo 100 000 gyv.;

bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų;

ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %;

Mirt. nuo išorinių priežasčių 100 000 gyv., taip pat SMR nuo išorinių priežasčių 100 000 gyv.

socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.;

Sergamumas tuberkulioze 100 000 gyv., sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) 100 000 gyv.;

asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.;

traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;

asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.;

Mirt. nuo nukritimo 100 000 gyv.

Atsižvelgiant į Strategijoje iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

1. Uždavinio „**Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai Šilalės r. sav. skiriasi nuo Lietuvos vidurkio, ypač gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklis bei mirtingumas dėl savižudybių;

2. Uždavinio „**Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai žymiai nesiskiria nuo šalies vidurkio;

3. Uždavinių „**Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“, „**Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“, „**Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ bei „**Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą**“ rodikliai yra panašūs į šalies vidurkio rodiklius, dalimi atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį;

4. Uždavinių „**Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą**“, „**Skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodikliai panašūs į šalies rodiklius, o mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių – 0;

5. Uždavinių „**Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“, „**Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“, „**Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ bei „**Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai panašūs į šalies vidurkį, kai kurie rodikliai geresni. Pastebima, kad dėmesį reikėtų skirti vaikų ugdymui, nes tokie rodikliai kaip vaikų (7-17 m.), neturinčių èduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis, paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. – didesni nei šalies vidurkis.

Išsamesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

1. Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl savižudybių;
2. Šilalės rajono gyventojų skaičiaus pokytis;
3. Šilalės rajono paauglių moterų (15-17 m.), gimdymų skaičius.

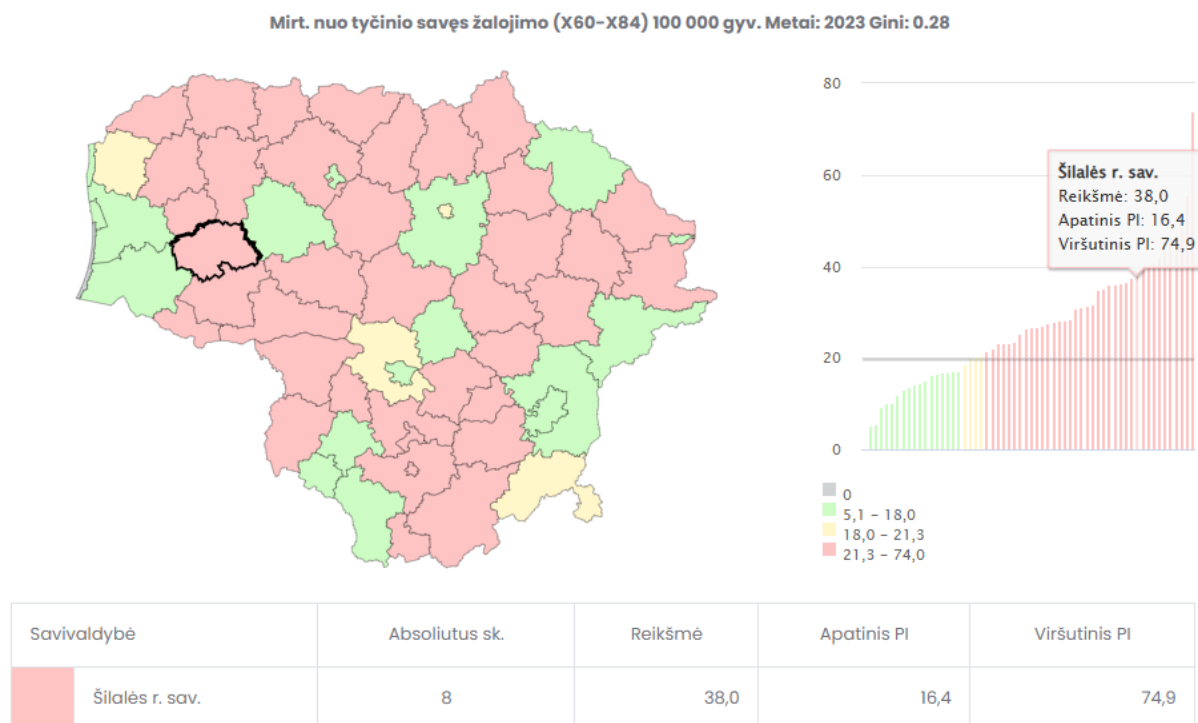
2. SPECIALIOJI DALIS

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

2.1. Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl savižudybių

Įgyvendinant 2014 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos seimo nutarimą Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Strategija), mirtingumo dėl savižudybės rodiklio analizė Šilalės rajono savivaldybėje, yra būtina. Įgyvendinant vieną iš strategijos tikslų – kurti geresnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį, turime nagrinėti situacijas, jas analizuojant, sulaukti mažesnių mirtingumo rodiklių dėl savižudybių. Savižudybių rodiklis laikomas šalies gyvenimo kokybės išraiška. Iš jo galima spręsti apie bendrą šalies socialinę, ekonominę ir politinę situaciją, psichinės sveikatos pagalbos efektyvumą ir sveikatos apsaugos sistemos reabilitacinį pajėgumą bei žmonių psichosomatinę sveikatą ir atsparumą stresui. Lietuvoje, pasikeitus socialinėms ir ekonominėms sąlygoms, tam tikros žmonių grupės jaučiasi nesaugios, joms sunku prisitaikyti prie šiuolaikinio gyvenimo tempo bei socialinių, ekonominių ir politinių pokyčių.

2023 m. Šilalės r. sav. dėl savižudybės mirė 8 asmenys. Dėl gyventojų tankumo, mūsų rajone šis rodiklis tampa viena aktualiausių problemų. Mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo Lietuvoje pateiktas 8 pav.

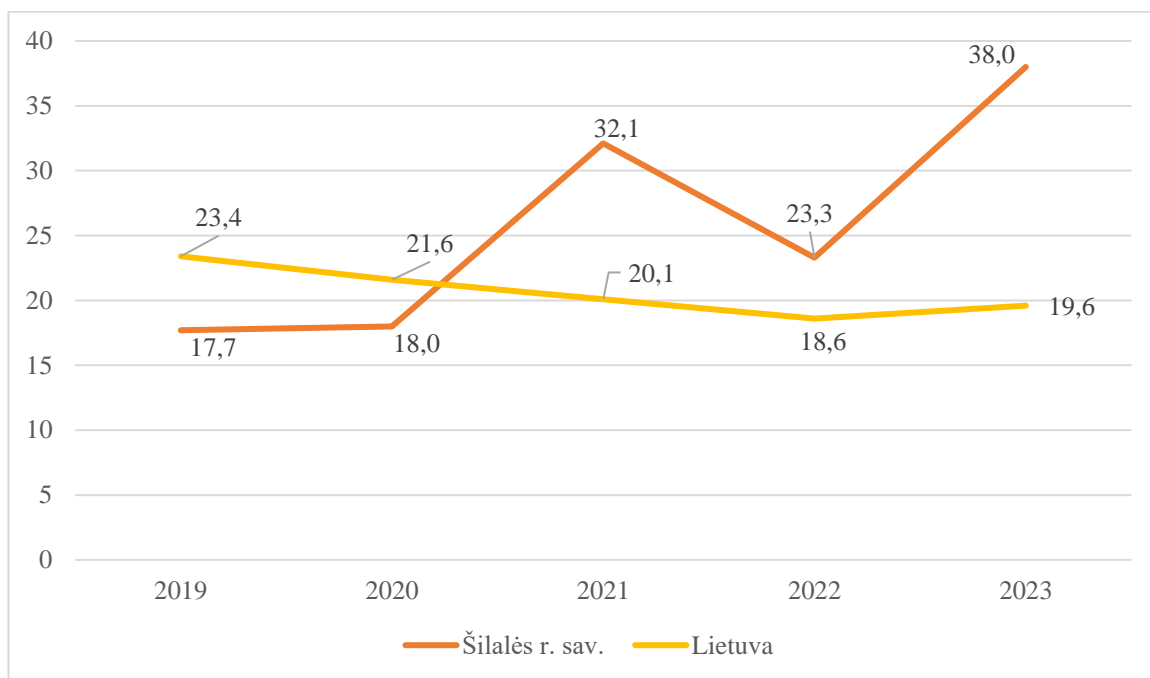

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

8 pav. Mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo - žemėlapis

2023 m. rodiklis, skaičiuojamas 100 tūkst. gyv., Šilalės r. sav. – 8,0, kai šalies vidurkis – 19,6.

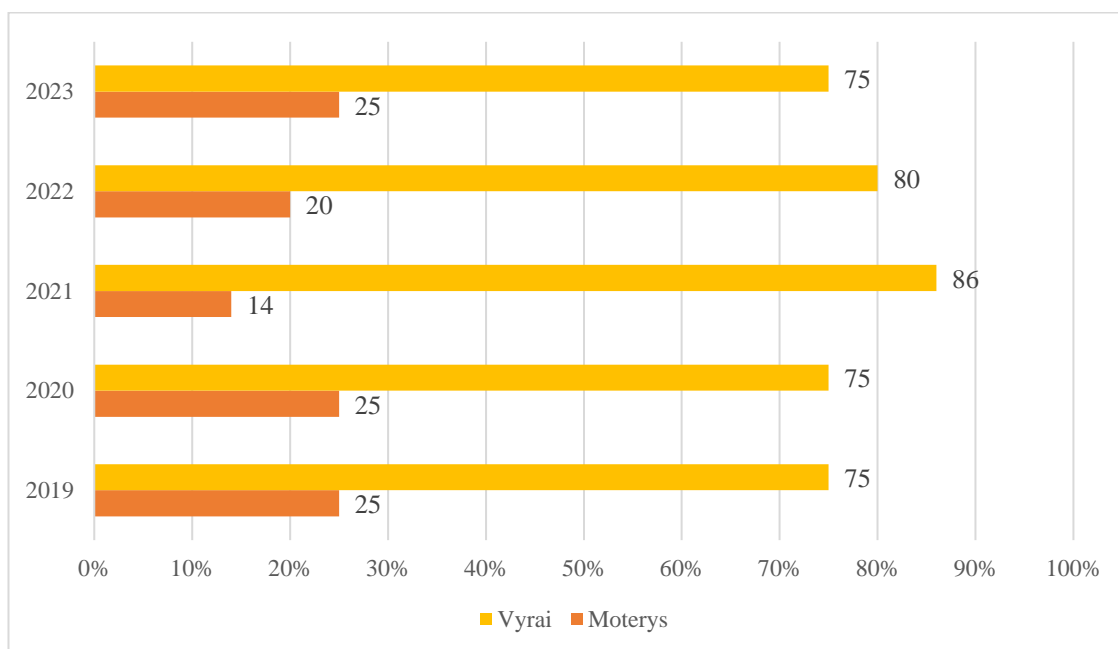
Paskutinių 5-erių metų analizė dėl mirtingumo nuo savižudybės pateikta 9 pav.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

9 pav. Šilalės r. sav. gyventojų mirtingumo rodiklis dėl savižudybės 2019-2023 m., 100 tūkst. gyv.

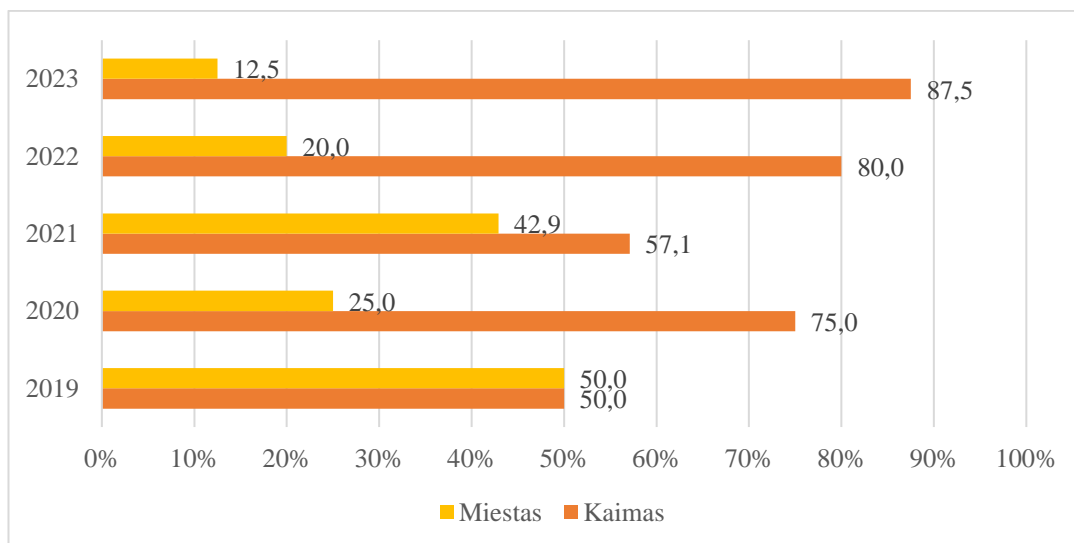
2023 m. mirtingumo dėl savižudybių rodiklis sparčiai išaugo, lyginant absoliučiais skaičiais: 2023 m. dėl savižudybės mirė 8 asmenys, 2022 m. – 5 asmenys. Pastebima, kad 2023 m. didžioji dalis nusizudžiusiųjų – 50-69 m. amžiaus vyrai, gyvenantys kaime. Mirtingumo dėl savižudybių pasiskirstymas Šilalės rajone per paskutinius 5-erius metus pagal lytį pateiktas 10 pav.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

10 pav. Mirtingumo dėl savižudybių pasiskirstymas pagal lytį (proc.)

2023 m., kaip jau minėta anksčiau, didžioji dalis nusižudžiusių, gyveno kaime, pastebima, kad paskutinius 3-ejus metus matoma mažėjanti tendencija nusižudančių, gyvenančių mieste, žr. į 11 pav.

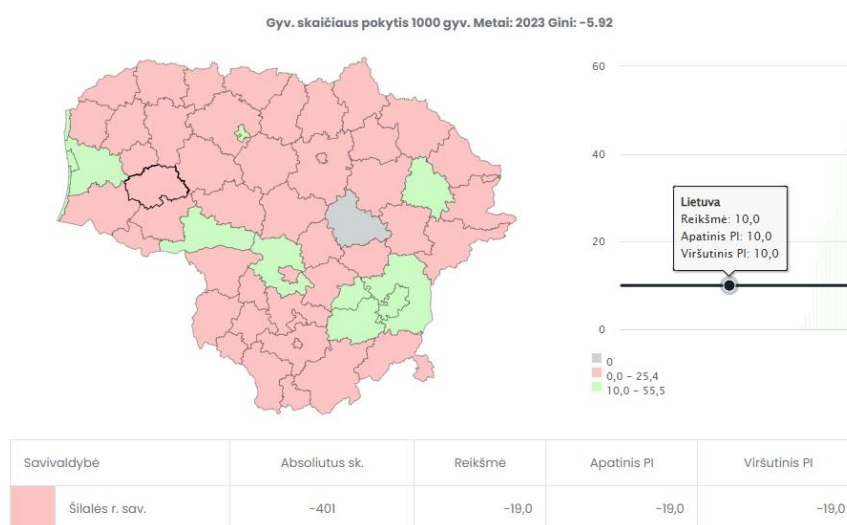
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

11 pav. Mirtingumo dėl savižudybių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (proc.)

2.2. Šilalės rajono gyventojų skaičiaus pokytis

Gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklis priklauso nuo keleto dedamųjų: mirtingumo, gimstamumo, vidutinės gyvenimo trukmės ir migracijos. 2023 m. Šilalės r. sav. gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklis siekė -19,0, skaičiuojant 1000-iui gyventojų, žr. į 12 pav.

Analizuojamais metais rajone mirė 330 asmenų, tuo tarpu gimė tik 140, todėl stebima neigiama natūrali gyventojų kaita. Gimstamumo ir mirtingumo rodikliai Šilalės r. sav. pateikti 4 ir 5 pav.

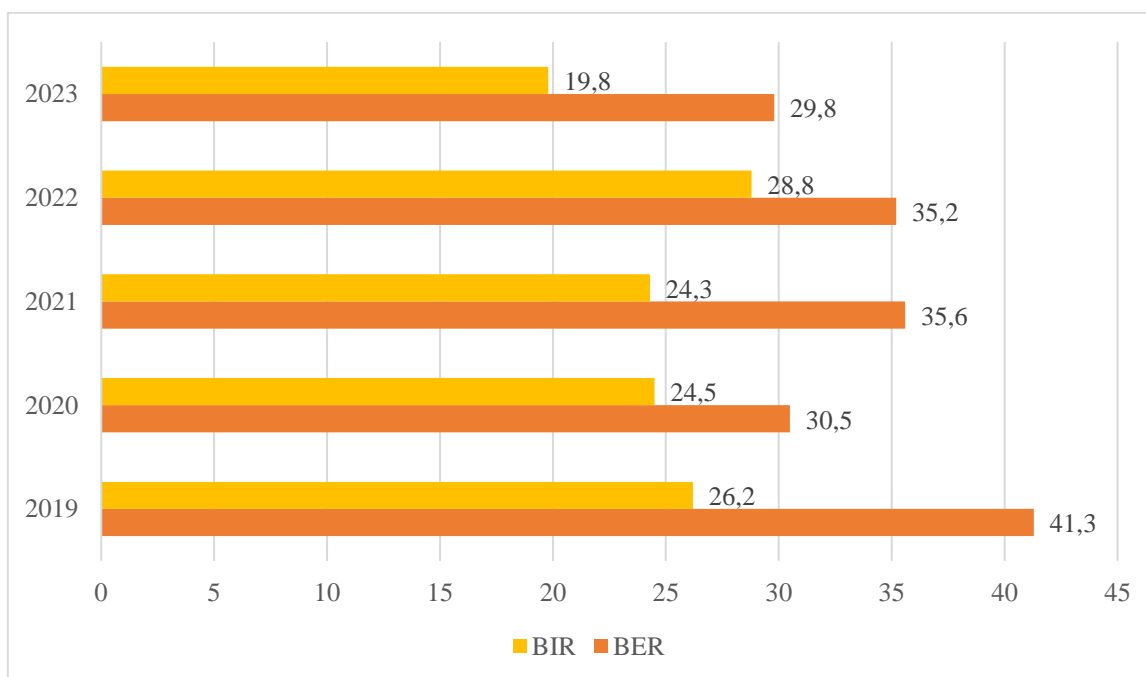

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

12 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000-iui gyventojų 2023 m. Šilalės r. sav. Lietuvos žemėlapyje

Gyventojų skaičiaus pokytį taip pat lemia ir kiti aplinkos veiksniai: prieinami laisvalaikio praleidimo būdai, galimybės įsigyti pirmąjį būstą ne tik šeimai, bet ir individualiai vienišam asmeniui, valstybinių gydymo įstaigų suteikiamų paslaugų kokybė, ugdymo įstaigų, pedagogų teikiamų paslaugų kokybė ir kita.

2023 m. Šilalės r. sav. fiksuotas 29,8 bendrasis emigracijos rodiklis, paskutinius 3-ejus metus mažėjantis, žr. į 13 pav. Bendrasis emigracijos rodiklis apskaičiuojamas per metus emigravusių asmenų skaičių dalijant iš vidutinio tų pačių metų metinio gyventojų skaičiaus.

BIR – bendrasis imigracijos rodiklis;

BER – bendrasis emigracijos rodiklis

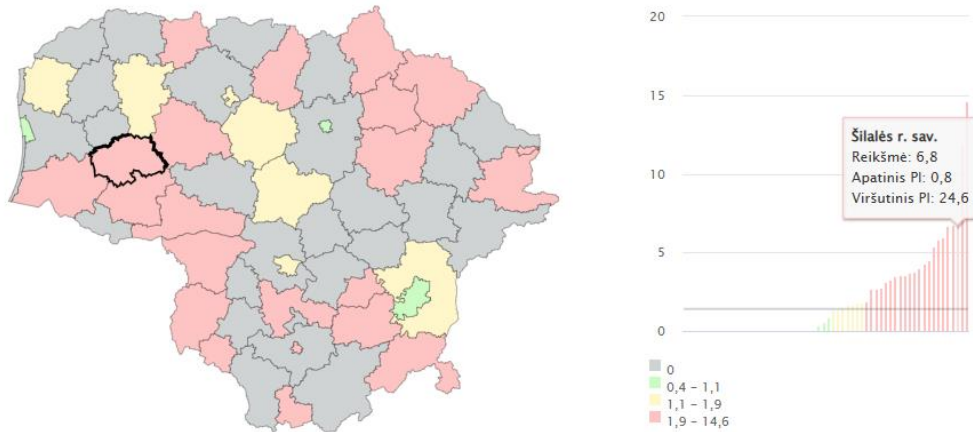
Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

13 pav. Bendrasis emigracijos ir bendrasis imigracijos rodikliai per paskutinius 5-erius metus Šilalės r. sav.

2.3. Šilalės rajono paauglių moterų (15-17 m.), gimdymų skaičius

Šilalės r. sav. susiduria su paauglių moterų gimdymų problema. 2023 m. tokių moterų mūsų rajone buvo dvi, tačiau dėl esamo bendro šios amžiaus grupės moterų skaičiaus – šie du atvejai rajono rodiklį „iškelia“ į probleminį lygį: Lietuvos rodiklis – 1,4 tūkstančiui 15-17 m. moterų, tuo tarpu Šilalės r. sav. rodiklis – 6,8 tūkstančiui 15-17 m. moterų, žr. į 14 pav. Paskutinių 5-erių metų analizė – žr. į 15 pav.

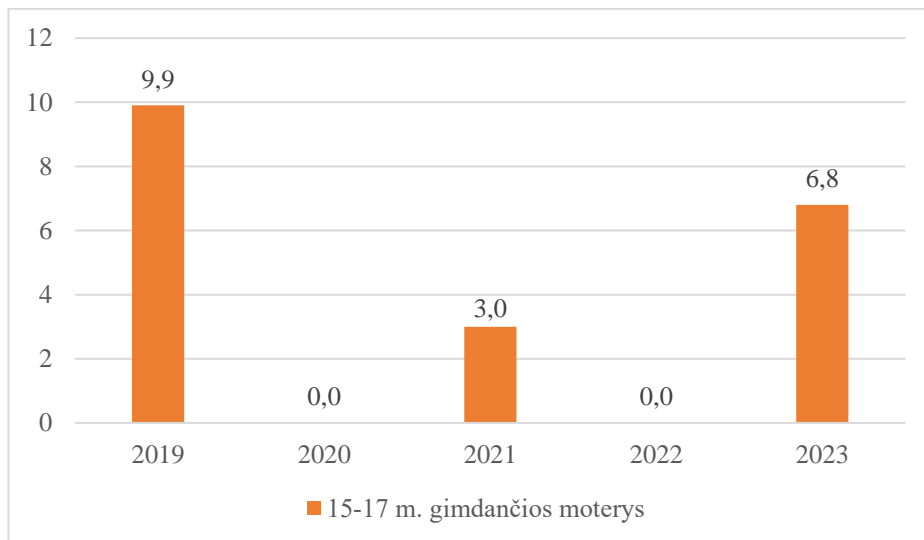
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų Metai: 2023 Gini: 0.68

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Šilalės r. sav.	2	6,8	0,8	24,6

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

14 pav. Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius, tenkantis tūkstančiui tokio amžiaus moterų Šilalės r. sav. Lietuvos žemėlapyje

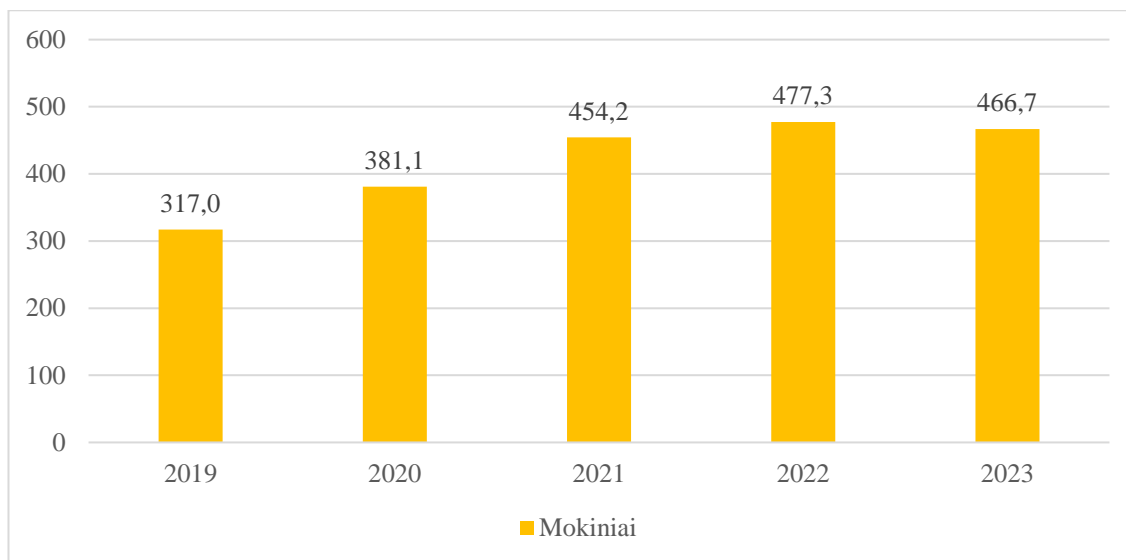
Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

15 pav. Šilalės r. sav. paauglių moterų (15-17 m.) gimdymų skaičius 1000-iai šio amžiaus moterų

Siektinas rajono tikslas – kad mūsų rajone augančioms paauglėms netektų susidurti su analizuojama problema ir kasmetiniai skaičiai būtų – 0.

Analizuojamas rodiklis priskiriamas prie socioekonominių veiksnių, atspindinčių mūsų rajono gyventojų socialinę ir ekonominę padėtį pagal namų ūkio gaunamas pajamas, išlaikytinių skaičių, asmenų išsilavinimą bei profesiją.

Registruoto nedarbo lygis pastaruosius 3-ejus metus mažėja, tačiau socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius neturi nuoseklios tendencijos mažėti ar didėti, taip pat pastebima, kad Šilalės r. sav. paskutinius 5-erius metus, išskyrus 2023 m., nuosekliai ir gana sparčiai didėjo mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius, o tai, iš dalies, atspindi tėvų ekonominę padėtį, žr. į. 16 pav.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

16 pav. Šilalės r. sav. mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius, 1000-iui mokinių 2019-2023 m.

2.4. Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)

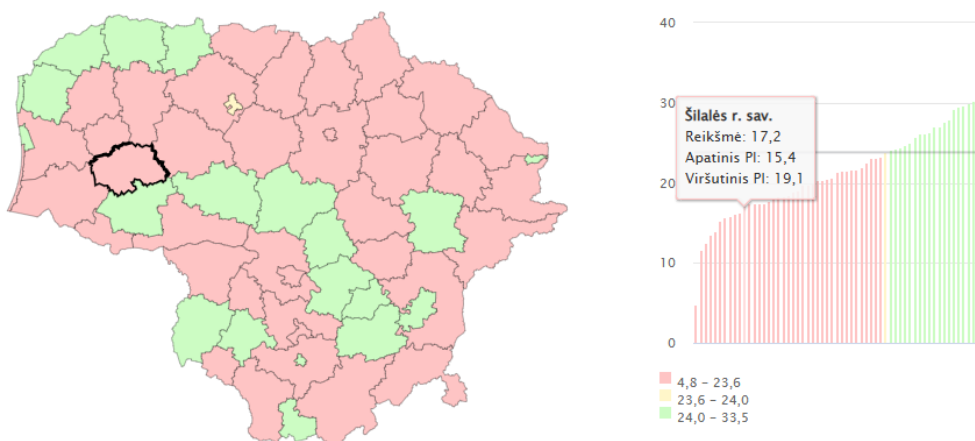
Lietuvoje nuo 2005 m. vykdoma Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis ir išlaidų kompensavimo iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto programa (toliau – Programa), kuria gali naudotis vaikai nuo pirmojo nuolatinio krūminio danties išdygimo iki 14 metų. Nuoroda į teisės aktą, kuriame pateiktas Programos tvarkos aprašas – <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.262507/asr>.

Kaip žinoma, burnos sveikata nemaža dalimi priklauso nuo genetinėje medžiagoje nešamos informacijos, tačiau esmine dalimi ją lemia asmens burnos sveikatos priežiūros bei mitybos įpročiai. Prasta burnos sveikata, skaudantys dantys, opelės gleivinėje ar kitos nepakankamos priežiūros pasekmės, daro įtaką ir kitoms organizmo funkcijoms, pavyzdžiui dėl skaudančio danties, vengiame gerai sukramtyti maistą, kas gali lemti skrandžio skausmus.

Lietuvoje vykdoma Programa gali padėti sumažinti vėliau atsirandančių burnos sveikatos problemų kiekį, 17 pav. pateikta Šilalės r. sav. padėtis Lietuvos žemėlapyje, kai vaizduojama procentinė dalis 7-17 m. vaikų, kurie neturi ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų.

Vaikų (7-17 m.), neturinčių  duonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) Metai: 2023 Gini: 0.14

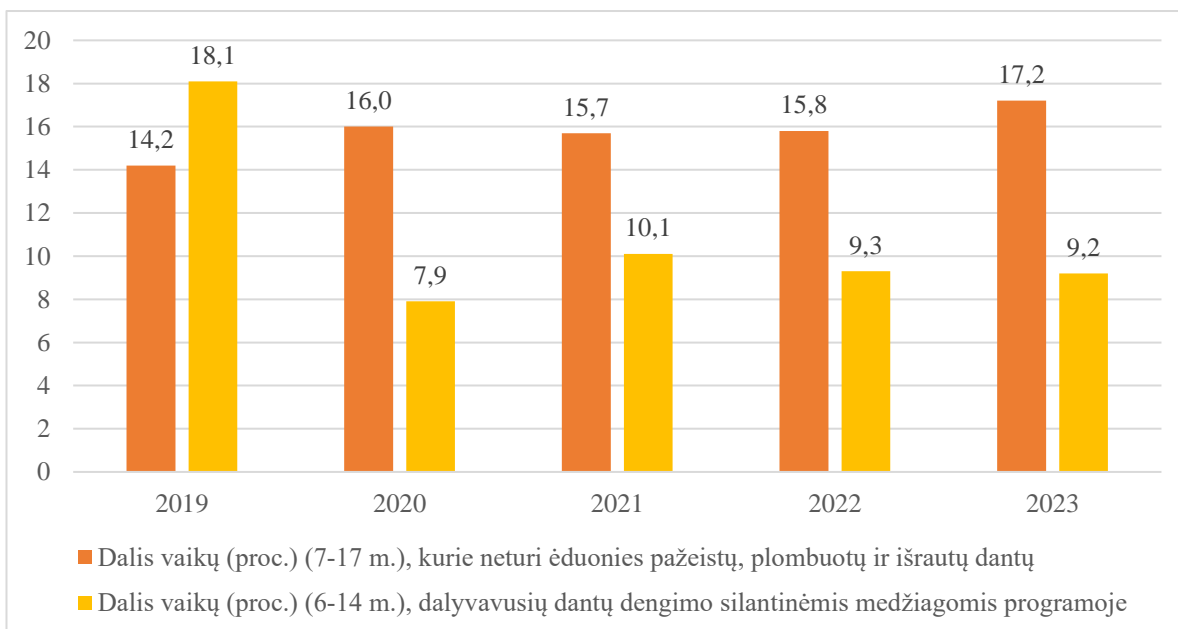

Savivaldybė	Absolūtus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Šilalės r. sav.	331	17,2	15,4	19,1

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

17 pav. Vaikų (7-17 m.) neturinčių  duonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis procentais Šilalės r. sav. Lietuvos žemėlapyje

Vykdomos Programos tvarkos apraše pabrėžiama, kad silantinė medžiaga, kuria dengiami dantys, naudojama  duonies profilaktikos tikslais, ši medžiaga mechaniškai uždengia dantų vageles ir įdubas, kad į jas nepatektų bakterijos bei angliavandeniai. 18 pav. pateikti paskutinių 5-erių metų apibendrinti duomenys apie Šilalės r. sav. vaikų dalyvavimą Programoje ir apie burnos sveikatos problemas, susijusias su  duonimi, plombuotais ir i rautais dantimis.

Šaltinis: visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

18 pav. Šilalės r. sav. vaikų dalis (proc.), kurie dalyvavo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje ir vaikų dalis (proc.), kurie neturi  duonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų 2019-2023 m.

IŠVADOS

1. Šilalės rajono demografinė situacija nėra palanki – mažėja gyventojų skaičius, visuomenė sparčiai sensta. Gimstamumo tendencijos yra mažėjančios, stebimas neigiamas natūralus gyventojų prieaugis. Išlieka dideli mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų bei sergamumo kvėpavimo takų ligomis rodikliai, tarp jų ir tuberkulioze.

2. Mirtingumo dėl savižudybių rodikliai per pastaruosius 5-erius metus kinta, tačiau pastebimas rodiklio didėjimas. Didžiąja dalimi mirtingumo dėl savižudybės atvejų įvykdo vyrai.

3. Mažėjant gyventojų skaičiui, stebimas neigiamas gyventojų skaičiaus pokytis, paskutinius 5-erius metus stebimas mažėjantis bendrasis emigracijos rodiklis, tačiau bendrasis imigracijos rodiklis vis tiek išlieka mažesnis už bendrąjį emigracijos rodiklį.

4. Šilalės rajono savivaldybės rodiklis, rodantis paauglių moterų gimdymų skaičių, ženkliai didesnis nei Lietuvos vidurkis – per 2023 m. tokie atvejai rajone buvo 2, tačiau dėl mažo šios amžiaus grupės asmenų skaičiaus, rodiklis reikšmingai keičiasi dėl kiekvieno pavienio atvejo.

5. Šilalė rajono savivaldybėje viena iš reikšmingiausių mokyklinio amžiaus vaikų problemų – vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis ir nors vaikų (6-14 m.) dalies, dalyvavusios dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje rodiklis panašus į Lietuvos vidurkį, tačiau šie rodikliai tarpusavyje susiję ir juos turime matyti kaip bendrą problemą.

REKOMENDACIJOS

1. Demografinės situacijos gerinimui:
  - susiduriant su problema, kai gyventojų daugiau emigruoja nei imigruoja, svarbu kurti naujų darbo vietų įvairovę bei siūlyti konkurenciją darbo uždarbių;
  - motyvuotam ir norinčiam įgyti išsilavinimą asmeniui, suteikti pagalbą, ypač kai kalbama apie trūkstamos srities specialistus;
  - prisidėti kuriant konkurencingą rinką dėl būsto įsigijimo;
  - padėti įsigyti pirmąjį būstą ne tik jaunoms šeimoms, bet ir vienišiams jauniems asmenims.
2. Mirtingumo dėl savižudybės rodiklių mažinimui:
  - plėtoti priklausomybių konsultantų veiklą rajone;
  - mažinti socialinę atskirtį, sukurti galimybę individualioms kokybiškoms bei nemokamoms gyventojų konsultacijoms – skirti lėšų savižudybių prevencijos vykdymui.
3. Paauglių moterų nėštumo problemos sprendimui:
  - švietimas lytiškumo ugdymo ir šeimos planavimo klausimais:
    - suteikti kokybiškas konsultacijas tėvams;
    - lytiškumo ugdymas kokybiškai vykdomas visose ugdymo įstaigose, nuo ikimokyklinio ugdymo iki bendrojo lavinimo ugdymo įstaigos baigimo.
4. Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, procentinės dalies didinimas:
  - aktyviau organizuoti vaikų dalyvavimą nuolatinių krūminių dantų kramtomųjų paviršių dengimo silantais programoje;
  - organizuoti tėvams mokymus apie vaikų burnos sveikatą ir priežiūrą nuo pirmojo vaiko danties;
  - ugdymo įstaigose šviesti mokinius apie burnos sveikatos priežiūros svarbą, taisyklingą burnos priežiūrą;
5. Bendram sveikatos būklės gerinimui, rajono gyventojų sergamumui mažinti:
  - įvairiomis informacijos sklaidos formomis dalintis apie rajone vykstančias sveikatinimo veiklas, renginius;
  - gerinti bendruomenės sveikatos raštingumą, prieinamais šaltiniais visuomenę ugdyti apie sveiką gyvenimą, ligų profilaktiką bei vykdomas prevencines programas;
  - Šilalės rajono savivaldybės švietimo įstaigose vykdyti sveikatą stiprinančių mokyklų plėtrą.